

ULASAN BUKU

Social Roots of the Malay Left

oleh Rustam A. Sani. *Petaling Jaya: The Strategic Information & Research Development (SIRD), 2008, hlm. 80. ISBN: 978-983-3782-44-4*

ASMADY IDRIS

Program Hubungan Antarabangsa, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan,
88400 Universiti Malaysia Sabah
asmadyi@ums.edu.my

Penulis buku ini iaitu Rustam A. Sani, membincangkan tentang kumpulan dan pergerakan politik Melayu berhaluan kiri (*Malay Left*) berasaskan semangat nasionalisme yang muncul di Tanah Melayu seawal tahun 1930-an. Pergerakan politik Melayu berhaluan kiri yang dijadikan fokus oleh Rustam A. Sani ialah Kesatuan Melayu Muda (KMM) yang dianggarkan muncul pada tahun 1938. Secara keseluruhannya, hampir semua pengkaji perkembangan politik Tanah Melayu bersetuju bahawa punca utama kemunculan gerakan politik berasaskan semangat nasionalisme adalah disebabkan oleh dasar pentadbiran British yang gagal meningkatkan taraf sosioekonomi orang Melayu dan kebanjiran imigran Cina dan India yang dibawa masuk oleh British sebagai buruh di lombong bijih timah dan ladang getah. Kemasukan kaum imigran telah mengubah pola demografi penduduk Tanah Melayu sekitar tahun 1920-an apabila etnik Cina dan India hampir mengatasi jumlah majoriti etnik Melayu. Keadaan ini sedikit sebanyak berpotensi menjejaskan kepentingan orang Melayu sebagai penduduk peribumi.

Namun, bagi gerakan politik Melayu berhaluan kiri pula, punca utama kemunculannya adalah sebagai suatu alternatif ataupun boleh dianggap sebagai protes dalaman kepada kepimpinan kaum Melayu yang secara tradisinya terikat dengan sistem feudal, iaitu pundak kuasa orang Melayu dipusatkan kepada sistem beraja dan pengaruh golongan aristokrasi elit yang terus diperkasakan oleh British sepanjang era penjajahan. Pada pandangan penulis, British telah memanipulasi sistem feudal Melayu untuk kepentingan pengekalan kuasa dan kelancaran pengurusan pentadbiran. Akibatnya, sebilangan orang Melayu telah bangun untuk memecahkan dominasi sistem feudal sokongan British ini dan meniupkan semangat nasionalisme dalam kalangan orang Melayu menentang imperialisme British di Tanah Melayu, selain bertindak untuk membela nasib seluruh bangsa Melayu yang tertindas. Golongan politik Melayu berhaluan kiri ini dilabel juga sebagai 'Golongan Elit Bukan Tradisional' (*Non-Traditional Elites*).

Berbalik kepada KMM, Rustam A. Sani telah memberikan penjelasan yang agak berlainan dan menepis beberapa tohmahan yang dianggap tidak tepat, terutamanya dengan identiti politik perjuangan kumpulan ini. Pada masa yang sama juga, tidak dinafikan bahawa terdapat kekurangan data dan maklumat berkaitan KMM yang menyebabkan kewujudan perbezaan pendapat dalam kalangan para pengkaji. Pertamanya, penulis telah memberikan definisi berbeza bagi konsep ‘golongan berhaluan kiri’ (*Left Movement*) dengan menolak sebarang hubungan kait ideologi sosialis-komunis dengan KMM seperti yang sering kali dinyatakan dalam dunia falsafah Barat yang memberikan sinonim semua gerakan berhaluan kiri dengan ideologi sosialis (*Western-style socialism*). Hal ini demikian kerana ideologi perjuangan KMM lebih didasari oleh semangat kerakyatan yang tinggi, terutamanya dalam memartabatkan bahasa dan budaya Melayu. Kebanyakan pemimpin KMM bukan datang daripada golongan elit aristokrasi yang berasaskan organisasi politik kenegerian (*state-based political organisations*).

Bagi KMM golongan aristokrat elit Melayu yang menganggotai Majlis Pentadbiran British adalah lemah dan tidak bermaya seperti pernyataan Ibrahim Yaacob, ketua pemimpin gerakan ini, “...*some of them have been representing the Malays for years, but we have not even heard them coughing...*” (hlm. 49). Dengan pernyataan ini, penulis secara tidak langsung membersihkan tohmahan bahawa KMM telah dipengaruhi sepenuhnya oleh ideologi sosialis-komunis. Tanpa dinafikan bahawa pemimpin terawal KMM termasuk Ibrahim Yaacob sendiri telah membentuk hubungan yang akrab dengan pemimpin Parti Komunis Indonesia. Malah, sewaktu era penjajahan Jepun, KMM telah secara rahsia membuat pakatan strategik dengan Parti Komunis Malaya (PKM) dan Malayan Peoples Anti-Japanese Army (MPAJA). Namun, pendekatan KMM ini dianggap sebagai salah satu strategi politik untuk menentang penjajahan kuasa luar di Tanah Melayu.

Seterusnya, penulis juga mengupas tentang idea Pan-Indonesia yang ingin menubuhkan ‘Melayu Raya’, iaitu menggabungkan Tanah Melayu dan Indonesia. Kaitan idea Melayu Raya ini ialah dengan tertubuhnya Kesatuan Rakyat Indonesia Semenanjung (KRIS) yang mendapat sokongan Jepun untuk menggalakkan penyatuan Tanah Melayu dengan Indonesia bagi

mempercepatkan proses kemerdekaan. Walau bagaimanapun, penubuhan KRIS ini adalah taktik Jepun untuk menghalang kemaraan semula tentera British dan sekutunya ke Tanah Melayu kerana menyedari Jepun akan mengalami kekalahan dalam Perang Dunia Kedua. Dalam hal ini, penulis mengatakan bahawa ia adalah salah satu peluang yang perlu dimanfaatkan Ibrahim Yaacob bagi menyegerakan kemerdekaan Tanah Melayu tetapi bukanlah bermaksud bawah Tanah Melayu akan berada di bawah pentadbiran Indonesia disebabkan oleh kecenderungan pemimpin KMM yang dilihat bersifat pro-Indonesia.

Apa pun kajian dan analisis yang dibuat, KMM boleh dianggap sebagai gerakan politik Melayu berhaluan kiri pertama pernah muncul pada era tahun 1930-an. Menurut penulis, label berhaluan kiri yang diberikan kepada KMM, bukanlah bermakna kumpulan ini menganuti ideologi sosialis seperti yang biasa difahami dalam konteks pelabelan dunia Barat yang cenderung mengelompokkan semua kumpulan berhaluan kiri sebagai gerakan berideologi sosialis. Sebaliknya, bagi penulis KMM boleh dikategorikan sebagai pergerakan politik berhaluan kiri kerana kumpulan ini muncul di tengah-tengah kepimpinan Melayu yang lebih berpaksikan kepada sistem feodal dan tradisi golongan elit aristokrasi yang telah 'dipelihara' oleh British bagi memenuhi kepentingan mereka. Selain itu, KMM juga bersifat antikolonial British dan dianggap sebagai 'pro-Indonesia'. Menariknya lagi, ideologi radikal dan berhaluan kiri KMM ini telah membentuk rantaian penubuhan parti-parti politik di Malaysia termasuklah Partai Kebangsaan Melayu Malaya, Partai Rakyat Malaya, Partai Sosialis Rakyat Malaysia (telah berubah kepada Parti Rakyat Malaysia) dan Parti Keadilan Rakyat (gabungan Parti Rakyat Malaysia dan Parti Keadilan Nasional).

Jika diamati karya Rustam A. Sani ini, ia sudah semestinya membuka lembaran baharu dalam membahaskan identiti dan perjuangan politik KMM yang sering digambarkan sebagai kumpulan radikal nasionalisme Melayu dan dipengaruhi oleh ideologi sosialis-komunis dek hubungan akrabnya dengan Parti Komunis Melayu. Namun demikian, dengan menggunakan bahan rujukan hasil tulisan Ibrahim Yaacob dan Ishak Haji Muhammad sebagai dua individu paling berpengaruh dalam KMM, maka ruang lingkup perbahasan dan perbincangan sewajarnya lebih terbuka khususnya kepada

generasi muda masa kini yang sedang berhadapan dengan transisi politik di Malaysia, iaitu daripada dominasi pengaruh sistem politik UMNO-Barisan Nasional kepada gabungan pelbagai parti dari etnik Melayu itu sendiri. Mungkinkah, pengaruh parti yang dilabelkan oleh Rustam A. Sani sebagai 'Upper Malay Middle Class' ini akan ditenggelami oleh parti berhaluan kiri yang bukan dari golongan elit aristokrasi Melayu? Terpulang kepada generasi Melayu dan Bumiputera di negara ini.

Hal yang pasti ialah penulisan Rustam A. Sani tentang pengalaman perjuangan KMM perlu dikongsi dan dijadikan bahan wacana ilmiah agar hala tuju dan corak perdebatan lebih bersifat pelbagai dan tidak berpusat kepada satu pemikiran politik sahaja. Dalam erti kata yang lain, generasi muda perlu menyedari bahawa perjuangan ke arah kemerdekaan negara Malaysia yang dicintai telah diperjuangkan oleh pelbagai pihak, termasuklah juga kumpulan yang berhaluan kiri. Pendekatan yang digunakan mungkin agak berbeza tetapi para pejuang kebebasan tanah air mempunyai matlamat yang sama iaitu memerdekakan Tanah Melayu (pada ketika itu) daripada penjajah dan memartabatkan taraf sosioekonomi orang Melayu agar tidak dimonopoli oleh etnik imigran Cina dan India yang dilihat semakin maju.